

ELS DITS DELS ARBRES

Anna Maria Villalonga

TRANSIT

EL GAT GROC

M'he decidit després de sortir d'allà. M'ho va aconsellar durant la darrera visita, abans de dir-me que em donava l'alta, que podia marxar, que ja estava preparada per viure fora: Tu saps escriure, oi? Doncs fes-ho. És una teràpia perfecta. T'ajudarà a enfrontar-te amb el món i a dialogar amb tu mateixa.

Imbècil.

Em pregunto per què he acceptat la seva idea si em cau tan malament. És un prepotent que atén els malalts sense emoció, hermètic, contemplant-los amb ulls distrets des de la talaia de la seva saviesa. Durant les sessions, mai no sabia si m'estava mirant. I aquesta sensació és molt molesta, complica de mala manera la relació metge-pacient. A mi m'obligava a parlar, però ell semblava perdut en algun paratge incert, ves a saber on.

La Rita, la meua companya d'habitació, diu que això li passa perquè té un defecte a la vista: és una mica guenyo. O sigui que, encara que t'estigui observant directament, cada ull li va per on vol.

D'acord. L'inefable doctor S., posseïdor de no sé quants títols i orgull de la professió, és una mica guenyo. I jo vaig pensar: No. Una mica guenyo, no. Molt guenyo.

He d'admetre que la mania que li tinc no es deu només a la mirada extraviada. Seria massa fàcil. Simplement és que no el suporto, amb defecte visual o sense. No m'agrada la gent tan freda, la gent que no s'altera mai i sempre manté l'actitud impàvida i escrutadora de qui se sent per damunt de tot i de tothom. A més, no té ni un pèl als braços. Ho vaig descobrir un dia d'estiu, quan no feia gaire que m'havien ingressat. L'aire condicionat no funcionava i l'estança on passàvem consulta semblava un crematori, així que es va treure l'americana i es va quedar amb una camisa de màniga curta.

I no tenia ni un pèl als braços!

En aquell moment, aquesta desagradable característica em va generar una sobtada desconfiança. Irracional, potser sí. Però autèntica. Tothom té pèls als braços! Tothom! Encara que siguin curts i rossos, un lleu borrisol inapreciable. Però tothom en té, de pèls als braços! Els homes i les dones, fins i tot la canalla.

Tothom, menys el doctor S.

Entenc que per a algunes persones aquest fet pugui resultar absolutament irrellevant. En canvi, a mi em va repugnar. Aquella carn tan neta, tan rosada i polida. Un cul de nadó convertit en braç de metge.

No em va agradar.

No.

Decididament no.

En qualsevol cas, va ser ell qui em va aconsellar que tornés a escriure. Em va suggerir aquesta mena de dietari que tot just començo, unes ratlles que ignoro cap on em duran, però que de moment semblen més aviat el testimoni delirant d'una boja incurable. I no és això el que soc? Una boja, segurament incurable?

Quan el psiquiatre cul-de-nadó em va dir que em donava l'alta, no ho vaig acabar d'entendre. Per a mi, res no havia canviat en els darrers dies. Però ell va insistir que m'equivocava, que havia millorat «molt» i que ja estava preparada per a l'exterior. A més, va afegir: no pots continuar ingressada, Irene. Necessitem les places per a d'altres persones, gent que està «molt» més malalta que tu (sempre el «molt», sempre el «molt», com si la quantificació fos tan senzilla).

Burro.

Per què no ho deia clar?

La sanitat és una merda, així que m'han fet fora perquè encara n'hi ha, pel món, que estan «molt» més bojos que jo.

Sigui com sigui, el resum és aquest: he millorat una mica (potser sí, estic més tranquil·la, és veritat), n'hi ha que estan «molt» pitjor que jo (molt bé, d'acord, ho accepto, n'he conegut uns quants allà dins), m'han retornat al món exterior després de dos anys i escaig (llargs, se m'han fet molt llargs) i per arreglar-ho m'han dit (el metge cul-de-nadó) que em posi a escriure (recurs típic i poc imaginatiu: ell sap que escriure és el que més m'agrada). També m'han renovat la recepta dels antidepressius i m'han programat una hora de visita per al mes que ve. Tot indica que esperen que hi vagi passant periòdicament, pel sanatori (eufemisme de manicomi, naturalment. Els metges en diuen «El Centre», quina pompositat).

Irene, sobretot no t'oblidis de prendre les pastilles (el cul-de-nadó).

No, no. És clar que no (jo, obedient).

Doncs perfecte. Medica't, escriu i tot anirà la mar de bé.

(Jo: Un silenci. Ell: Un esguard descol·locat, sense solta ni volta. Després, tot recolzant els palmells de les mans damunt la taula, un aixecar-se de la cadira amb una mica de precipitació mal educada.)

Au, vinga! Fins d'aquí a quatre setmanes.

I amb aquestes paraules, bàsiques i expeditives, es va acabar la nostra darrera conversa.

Ara ja em torno a trobar al carrer. Lliure, si és que la llibertat és possible. I avui he decidit acceptar el consell d'escriure. Potser perquè ho necessito, encara que la idea vingui d'on ve.

Sí, segur que és això, que ho necessito.

Escriure m'ha agradat sempre, des que tinc ús de memòria. De ben petita que emplenava quartilles i quartilles amb la meva lletra maldestra, construint històries que també dibuixava, que acompanyava d'unes il·lustracions molt voluntarioses. Bruixes, dracs, éssers fantàstics. Res d'original, és clar. Era una nena. Però m'hi dedicava amb entusiasme, a totes hores, amb unes ganes i una obstinació que despertaven els elogis de la família i els amics.

La Irene serà escriptora, esbombava la mare. Oi, Irene, que seràs escriptora?

Doncs no ho sabia, mama, no ho sabia! Si no tenia ni deu anys! Com havia de preveure què faria en el futur? Aquelles frases mal lligades que parlaven de prínceps i de princeses no representaven cap presagi d'un

possible talent! Jo només volia passar-m'ho bé, inventar altres mons, empescar-me les vides d'uns personatges que em pertanyien per complet i que em feien feliç. Però la mare insistia, rebentant d'orgull per les aptituds de la seva única filla i avergonyint-me davant de les visites.

Oi, Irene, que seràs escriptora?

Jo me l'estimava molt, la mare, de debò que sí. Però no callava mai. Sempre va ser enormement pensada. Intrusiva i manaire. Fins que un dia, amb una rapidesa fulminant, va deixar de ser-ho. Va deixar de ser intrusiva i va deixar de manar. Va deixar de ser. Ens va deixar. Em va deixar.

Si soc sincera, no puc recordar la sobtada malaltia. No recordo enterraments ni dols. No recordo plors ni abraçades. Ho he bloquejat, m'he passat la goma d'esborrar, amb insistència, per totes les circumval·lacions del cervell. Fora. Fora les imatges. Fora. Només percebo la sensació de buit, l'esvoranc obert de sobte, als meus peus, per aquella absència que de seguida vaig entendre que seria definitiva i inabastable. I recordo també, això sí, la incomprensió d'uns mots mormolats per tothom lluny del meu abast.

Que la nena no ho senti.

Per què els ho amaguem tot, a les criatures? Per què silenciem el nom d'allò que no ens complau? Les

malalties existeixen i hi ha termes per designar-les. Hi són. Les malalties hi són. I per culpa d'aquell ocultar, d'aquell furtar la veritat, d'aquell proteccionisme que ni tan sols no va buscar el lenitiu d'un eufemisme digne, avui encara no puc pronunciar el nom del mal (amb c inicial) que em va prendre la mare.

No és que vulgui justificar amb aquest trasbals el meu trastorn actual. De fet, la marxa de la mare la sento molt llunyana, un primer escull i prou. Com si formés part d'una altra vida, que ja no és la meva. Estic segura, però, que el psiquiatre cul-de-nadó diria una altra cosa. Diria que encara m'importa i que encara em fa mal i que per això no he trigat ni dues pàgines a parlar-ne. I qui sap si tindria raó. Podria ser, perquè dins del cervell humà hi cap qualsevol cosa. Això ho tinc molt clar.

També tinc molt clar que aquest escrit s'està desviant de la ruta, però no sé de quina. I no us estranyi, perquè l'he començat sense plantejaments previs. Escriu, em va instar el guenyo. I jo m'hi he llançat sense flotador. Premeditadament, a la deriva. Deu ser perquè ho necessito, això ja ho he dit, perquè escriure em fa goig, em fa servei, m'agrada. Però no tinc ni idea del que vull explicar. Ni tampoc a qui.

Ahir em vaig comprar una llibreta, que és on escric. I un bolígraf blau de punta gruixuda. No suporto els

de punta fina, que fan uns traços massa guexats, com insegurs. I això m'incomoda, perquè a mi no em fan falta les coses insegures. La llibreta és gran, de tapa dura, amb un gat groc, d'encisadors ulls verds, a la coberta. És un gat irreal, com un dibuix animat. Però és bonic i té una cara amable. Estaria bé que pogués existir, amb aquests preciosos colors de la tardor que el dibuixant li ha atorgat, ocre i verds com les fulles dels arbres.

M'estic preguntant si he de posar la data a la capçalera dels escrits. És el que se sol fer. Dia tal del mes tal de l'any tal. Segurament seria el correcte, el més lògic, però de moment no ho faré. A mi la correcció i la lògica m'importen un rave. A més, com que ningú no em llegirà, és un detall que no té cap importància. Encara estic buscant un desllorigador per donar forma al text, perquè és evident que l'estic abocant a les pàgines sense cap mena d'ordre, finalitat o fil argumental. Ara com ara, tan sols és un caos.

També em pregunto què vull fer. Explicar les meves misèries? De misèries en tinc moltes. Van del pasat al present gairebé sense treva i potser és per això que estic com una cabra. Però no em ve de gust que la llibreta es converteixi en el substitut casolà de la

consulta del cul-de-nadó, tot i que segur que això és el que ell voldria.

Au, Irene, com que no et podem aguantar més temps perquè al carrer n'hi ha de «molt» més sonats que tu, marxa i escriu. I vinga, que ja t'ho faràs.

Malparit.

Per a més inri, el tio és un metge eminent. El vaig buscar un dia a Google, perquè a la biblioteca del sanatori, que era on jo passava la majoria de les hores, podíem fer servir els ordinadors i internet. El seu nom apareixia repetit en un munt d'entrades. El doctor S., amb tot de títols, publicacions en revistes científiques i assistència a congressos. També sortia en algunes fotos, no gaires, però suficients per corroborar la seva mirada estràbica (mai no dirigia la vista directament a l'objectiu de la càmera i sempre semblava distret i babau) i l'absència pilosa a les extremitats superiors (com s'atrevia a fotografiar-se en màniga curta?).

De tota manera, no vull que sembli que no m'ha agradat sortir del sanatori, per no dir manicomi, és clar. Crec que sí que m'ha agradat. Sí, crec que sí. La meva queixa té més a veure amb la pobresa i la injustícia sanitària. I sobretot amb la sorpresa, amb el fet que em van avisar (mira, et llancem a l'exterior) d'un dia per l'altre. Hauria necessitat una mica de temps

per fer-me'n a la idea. Això és tot. Però no m'importa, ara ja està. I el cert és que prefereixo ser fora, almenys a estones. En altres instants no, perquè allà dintre (i descomptant el guenyo) em sentia més o menys centrada. Coneixia els costums, els rituals, les pautes. La quotidianitat era còmoda, tot i que també m'encotillava i em limitava. Ara només es tracta de superar la desorientació que sento. Després de més de dos anys, suposo que és normal. A més, trobo a faltar la Rita.

Escric asseguda al graó de l'entrada del portal de casa. És poc habitual, segur, perquè els veïns em miren amb sorpresa quan entren i surten (i alguns amb mala cara, potser els faig nosa per passar). Ho sento, però ara això no m'importa, de moment aquí hi estic bé. M'hi trobo millor que al pis, tan solitari i tan fred després de dos anys de buidor. He de dir que el pis no està malament, és petit, modest i sense ascensor, però suficient per a una persona sola. El vaig heretar del pare quan va deixar de ser, quan –diguem-ho clar– va fugir cap a l'altre barri. La seva única possessió: el pis i uns estalvis al banc que em permeten anar tirant. No, això no és del tot veritat. Al banc també hi tinc la dotació d'un premi literari (no del tot insignificant,

no us penseu) que vaig guanyar tot just abans que m'ingressessin. Per això el cul-de-nadó sabia de la meva afició a les lletres. Perquè estava al meu historial i era un esdeveniment recent.

A la Rita, avui l'enyoro molt. Vam compartir l'habitació des del principi, des del mateix dia de la meva arribada. Ella ja hi era, i encara hi és. Pateix un trastorn bipolar sever, que no respon a la medicació. Passa de l'eufòria a l'ensopiment profund en un tres i no res, i quan es posa així els metges tenen por que es pugui fer mal. He de reconèixer que la Rita de vegades em feia consumir de nervis, però sempre va ser una bona companyia. Quan estava en el punt àlgid era molt divertida. Recordava molts acudits, que ens sabíem de memòria, i deia un munt de bajanades sense parar. Havíem arribat a saltar damunt dels llits com si fóssim nenes petites, com si els llits s'haguessin convertit en una atracció de fira. La Rita deia que ho havia vist en una pel·lícula que també anava de boges. Ens fèiem uns tips de riure! No podíem controlar-nos i les llàgrimes ens queien galtes avall sense aturador!

En tota la vida, ningú no m'ha fet riure com la Rita.
Ningú.

I ara m'acabo d'ensorrar. El doctor S. estaria content que sigui capaç de posar-ho en paraules perquè

vol dir que identifico el que sento, però a mi no em fa cap gràcia. De cop estic fatal, em trobo fatal.

I no vull continuar escrivint això, és el testimoni inequívoc de.

He estat tres dies sencers sense obrir la llibreta. Sense treure'm el pijama. Sense dutxar-me. Sense rentar-me les dents. Menjant només galetes i veient passar la vida a través de la finestra del meu petit menjador, que ni tan sols no té un balcó, només finestra. Sé que estic vivint la crisi de la inadaptació. No cal que ningú m'ho digui. Me n'adono tota sola. El cul-de-nadó sempre insisteix que la meva intel·ligència és un destorb a l'hora de recuperar-me (ets massa espavilada, Irene, penses molt, et fixes en tot i comprens tan bé les coses que et neguiteges per damunt de la mitjana).

Idiota.

Precisament perquè soc tan espavilada, cul-de-nadó sense pèl, sé que tu ets un elitista cregut i guenyo. Però també per això puc entendre què passa dins meu.

Per fer-ho curt, soc una inadaptada. Aquest podria ser el resum (una mica bàsic) del meu diagnòstic. Inadaptada. Inadaptada crònica. Persona fora del món.

Estar fora del món és una cosa estranya. Com si la realitat t'hagués expulsat i només poguessis fer d'espectadora. Mirar, però no participar: una sensació complicada d'explicar i quasi impossible d'entendre. No significa que el món no m'importi. M'importa, i molt. Però no hi puc accedir, no hi puc entrar. El contemplo des del marge. Ben mirat, escriure ja lliga amb aquest perfil. Els espectadors captem tot el que passa i som idonis per explicar-ho.

El cul-de-nadó sempre diu que jo no vaig ser sempre una espectadora. Que m'hi vaig tornar per culpa de les coses passades. Pot ser, no n'estic segura. De vegades amb algú connecto una mica, com amb la Rita. Amb la Rita sí, segurament perquè ella encara es troba més a l'extrem que jo. A la punta del món, viu ella, fent equilibris per no caure pel precipici.

Literàriament, aquesta imatge és potent. Un paisatge rocós, una mica feréstec, ennuvolat i fred. No hi falta una certa boira, que alguns dies es torna molt espessa. L'indret està desert, sacsejat per la remor d'un vent eixordador, que no cessa mai. I la pobra Rita, menuda i primeta com és, a la punta més allunyada del rocam, que cau en vertical sobre el penya-segat, debatent-se en una batalla constant contra l'atracció de l'abisme.